

Pražské středisko státní památkové péče a ochrany přírody v roce 1981 — 1982

Činnost Pražského střediska na úseku péče o kulturní památky byla na počátku nového pětiletého plánu zaměřena na zpracování materiálů souhrnné povahy. Byl připraven Program obnovy historických objektů (kulturních památek), zahrnující jednak rozpracované stavební akce, jednak návrh dalších akcí, které je nutné a žádoucí zahájit v nejbližší době. Z rozpracovaných památkových staveb je možno se zmínit o některých objektech, například domu U zvonu, Týnském kostele, obnově areálu Týnského dvora, opravě radniční věže Novoměstské radnice a vnějšího pláště Clam-Gallasova paláce, který bude využit jako Dům národních výborů hl. m. Prahy. Pokračují práce v areálu Trojského zámku a na poslední etapě obnovy Anežského kláštera pro účely Národní galerie. Ze známých pražských hotelů je obnovován hotel Evropa na Václavském náměstí. Dále byly zahájeny práce na Lichtenštejnském paláci na Kampě, na domě čp. 758/II na Jungmannově náměstí a na domech v Thunovské ulici, které budou sloužit České národní radě. Do další skupiny domů patří objekty, u nichž je připraven prováděcí projekt či jiný stupeň projektové dokumentace. Sem patří například palác Kinských a Trčkovský dům na Staroměstském náměstí, bývalá zahradní restaurace ve Stromovce a Vratislavský palác na Malé Straně, oba poslední pro Státní restaurátorské ateliéry. Počítá se s asanací břehů Čertovky, s obnovou Richtrova domu na Malém náměstí. Zvláštní pozornost je věnována vyklizeným památkovým objektům, především domům čp. 150, 151 a 153/I v Karlově ulici s významnými gotickými nástěnnými malbami, řezanými gotickými sloupy a architektonickými články z gotických tvarovaných cihel, či budově bývalého nádraží Těšnov, která má být využita jako menza a společenské středisko vysokoškolačků.

Celkový obraz o státní památkové péči v Praze dokresluje údaj, že v uplynulém 6. pětiletém plánu byla na památkové objekty vynaložena téměř 1 miliarda 100 miliónů Kčs. V roce 1981, kdy probíhalo 298 památkových akcí, to bylo více než 380 miliónů Kčs. Z toho jen Národní divadlo představuje 136 miliónů Kčs. V roce 1982 sledovala Pražské středisko 299 akcí v celkovém finančním objemu 468 miliónů Kčs (z toho ND 198 miliónů).

Na úseku státní ochrany přírody se usilovalo o urychlené vyhlášení zákonné ochrany dalších cenných přírodních ploch vzhledem k jejich zvyšujícímu se ohrožení. Šlo jednak o dříve zpracované návrhy schválené radou NVP v roce 1968 (celkem 14 území), které byly tehdy předány ministerstvu kultury ČSR, jednak o další návrhy, které vyplynuly z ukončeného ochrannářského mapování a odborného vyhodnocení v průběhu posledních tří let. Dalším

vážným impulsem k urychlení řádné ochrany byl rezortní pokyn ministerstva lesního a vodního hospodářství, aby při zpracovávání nových lesních hospodářských plánů byl brán zřetel na zvláštní ochranu pouze u území řádně vyhlášených podle zákona č. 40/56 Sb. Po zvážení situace bylo proto navrženo a radou NVP schváleno, že vzhledem k pražské specifice budou zatím v Praze všechna přírodně cenná a k ochraně navržená území vyhlášována orgány NVP v kategorii „chráněny přírodní výtvor“, čímž dojde k potřebnému urychlení jejich zákonné ochrany.

V letech 1981–1982 byla vyhlášena tato chráněná území: Praha 4 – Šance, Cholupická bažantnice, Praha 5 – Chuchelský háj, U Hájů, Homolka (Přídolí), Barrandovské skály, Kalvarie v Motole, Opatřilka-Červený lom, U Nového mlýna, Požáry, Dalejský profil, Praha 6 – Baba, Podbabské skály, Sedlecké skály, Dolní Šárka, Housle, Praha 7 – Podhoří (část), Salabka, Havránka, Praha 8 – Bohnické údolí, Zámky, Trojská, Podhoří (část), Ládví, Okrouhlík, Praha 9 – Xaverovský háj, Klánovický les (části), Vnořský park, Praha 10 – Oboř v Uhřetěvsi.

Počet vyhlášených chráněných území v Praze se tak oproti osmnácti v roce 1980 zvýšil o dalších osmadvacet, tj. na čtyřicetšest o celkové výměře 977 ha. Bylo tím dosaženo zákonné ochrany téměř všech biologicky nejceněnějších ploch na území Prahy. Další k ochraně navržená území mají převážně hodnoty geologické či krajinářské a na jejich urychleném vyhlášení se pracuje.

Tím ovšem práce na ochraně území nekončí, naopak, nabývá na intenzitě, neboť vyhlášením přejímá státní ochrana přírody i garanci za stav těchto území a jejich další prosperitu. Musí proto zajišťovat jejich označení, řádnou údržbu včetně regulačních opatření, odborné sledování a vyhodnocování, dozor, eventuálně kulturně výchovné využívání. Ke koordinaci těchto činností se pro jednotlivá chráněná území začínají zpracovávat desetileté ochrannářské plány.

V červnu 1981 byla otevřena první část naučné stezky v Prokopském údolí a k ní byl vydán průvodce. Využívána je naučná stezka povodím Botiče, ale poničená je stezka v Roztockém háji – Tichém údolí, která bude muset být obnovena.

Při ochraně a tvorbě životního prostředí v Praze se prohloubila spolupráce s ostatními složkami NVP, zejména Útvarem hlavního architekta a komisí životního prostředí NVP. Došlo k rozšíření komise státní památkové péče rady NVP i o složku ochrany přírody, čímž se podmínky práce na úseku ochrany přírody zlepšily.

Archeologický útvar pokračoval ve svých úkolech při zajišťování archeologických památek při územním a stavebním řízení a prováděl záchranné archeologické výzkumy na pražských staveništích. Specializuje se na historické město, kde se archeologická problematika úzce prolíná s problematikou umělecko-historickou, historického urbanismu ap.

V těch místech, kde lze důvodně předpokládat existenci archeologických památek, snaží se o provádění předstihových záchranných výzkumů ještě před zahájením stavby, protože při použití velkokapacitních stavebních mechanismů nelze archeologické nálezy mnohdy ani postřehnout, natož podrobně dokumentovat.

Na staveništích metra se zajišťovaly dohledy a záchranné dokumentace zejména na trase

B-I. Významným příspěvkem k historii zázemí středověkého města byl výzkum staveniště stanice metra v Radlicích, kde se podařilo zjistit polohu raně středověkého dvorce a posunout tak zprávy o středověkém osídlení lokality o několik století nazpět.

Pozoruhodné poznatky z centra města přinesl výzkum bývalé fary na Haštalském náměstí, jejíž část patřila původně do areálu Anežského kláštera. Byly zachyceny zbytky raně středověké výroby z doby před založením kláštera a zjištěna hrana terasy dosud nejasného původu, zvedající se nad pobřežní nivou, nad níž dominoval kostel sv. Haštala.

Obdobně závažné poznatky přinesla i další fáze výzkumu Konviktu (čp. 291/I), kde se podařilo prohloubit dosavadní vědomosti o zdejší raně středověké kovolitecké osadě. Z nálezů mincí lze soudit na obchodní spojení s cizinou.

Dokladem toho, jak i nálezy v drobných akcích mohou výrazně přispět k rozšíření našich vědomostí, je výkop pro osazení pouliční lampy na Loretánském náměstí, kde byla na okraji pohřebiště, před léty zkoumaného I. Borkovským, odkryta kamenná hrobová schránka, překrytá raně středověkou kulturní vrstvou.

Výzkum intenzívně žijícího velkoměsta za plného provozu nelze provádět jinak než soustavou evidencí všech nálezů, a to nejen na první pohled významných, ale i ostatních, mnohdy obtížně interpretovatelných, které se zdají nedůležité a ne vždy zcela odpovídající úsilí vynaloženému na jejich záchranu a dokumentaci. Teprve systematickým skládáním mozaiky jednotlivých zjištění lze dospět k souvislejšímu obrazu nejstaršího období dějin Prahy.